

ΑΝΩΤΑΤΗ ΠΑΙΔΕΙΑ: ΒΗΜΑΤΑ

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΚΙΟΛΜΑ

Η ιδιωτική εκπαίδευση είναι η νέα πρόκληση στον χώρο της ανώτατης παιδείας. Το εγχείρημα βέβαια ξεκίνησε με τις χειρότερες προϋποθέσεις. Παραπλανητικές διαφημίσεις, εισαγγελικές επεμβάσεις στα αυτοδιαφημιζόμενα «πανεπιστήμια» και εναγώνιοι νομικοί ελιγμοί για την παράκαμψη της συνταγματικής επιταγής που ρητά αρνείται την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Ωστόσο οι ευθύνες της κυβέρνησης είναι ακέραίες. Η προεκλογική της εξαγγελία για την καθιέρωση της ιδιωτικής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης δεν συνδυάστηκε με την απάντηση στο ερώτημα: «Γιατί χρειάζονται τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, ποιες συγκεκριμένες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας επιβάλλουν την θεσμοθέτησή τους;»

Ο κεντρικός πολιτικός στόχος της αποκρατικοποίησης των πάντων μεταφέρθηκε αυτούσιος και στο χώρο της ανώτατης παιδείας. Η μηχανιστική αντιγραφή ξένων μοντέλων φαίνεται ότι καθοδηγεί τις προσπάθειες της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας. Η κυβέρνηση ενδιαφέρεται πρώτιστα για την εξάλειψη της ενοχλητικής – πολιτικά και κοινωνικά – πίεσης για παροχή ανώτατης εκπαίδευσης.

Η συζήτηση λοιπόν πρέπει να ξεκινήσει απ' αυτό το σημείο. Εν συνεχεία τα ερωτήματα είναι εύλογα: Ο ανταγωνισμός μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων πανεπιστημίων θα ωφελήσει συνολικά την ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα μας; Μπορούν τα δημόσια πανεπιστήμια να ανταποκριθούν σ' αυτό το παιχνίδι; Άραγε τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα ενδιαφερθούν και για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών τους, ή οι προσπάθειές τους θα εξαντληθούν στην κερδοσκοπική εκμετάλλευση της μεγάλης ζήτησης για ανώτατη Παιδεία; Και ακόμη: Το Κοινωνικό Δίκαιο λύνει τον «γόρδιο δεσμό» για την ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων;

Συνεισφορά στη συζήτηση που πρέπει ν' αρχίσει είναι το σημερινό «στρογγυλό τραπέζι» της «Αυγής». Συμμετέχουν: Ο κ. Πάνος Καζάκος, καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής – πρόεδρος του τμήματος Πολιτικής Επιστήμης ο κ. Παναγιώτης Μπερνίτσας, αναπληρωτής καθηγητής του Νομικού Τμήματος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, και ο κ. Ηλίας Κατσούλης καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Τους ευχαριστούμε που ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση της «Αυγής».

Πώς βλέπετε να ρυθμίζεται η ποιότητα, η λειτουργία και η φερεγγυότητα των ιδιωτικών πανεπιστημίων;

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Το ερώτημά σας προϋποθέτει καταρχήν μια απάντηση στο ερώτημα αν θα πρέπει να αφηθούν να ιδρυθούν ιδιωτικά πανεπιστήμια.

Έχω παρακολουθήσει με προσοχή τα επιχειρήματα σχετικά με την ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων και ομολογώ ότι πολλά από αυτά δεν με έχουν πείσει. Σίγουρα υπάρχουν και επιχειρήματα που είναι σοβαρά, δεν μπορούμε να μην τα λάβουμε υπόψη μας, και πρέπει να απαντήσουμε. Το ότι όμως προβάλλονται επιχειρήματα που δεν πείθουν δείχνει και την προχειρότητα που αντιμετωπίζεται το όλο θέμα, από τις ενδιαφερόμενες πλευρές. Για παράδειγμα επειδή, γενικά επιλέγεται ένα πλαίσιο αποκρατικοποίησης πρέπει σχεδόν αυτόματα να περάσει και στο χώρο της ανώτατης παιδείας. Υπάρχει πράγματι ένα πρόβλημα παρουσίας, δομής, τρόπου λειτουργίας και ελέγχου της οικονομίας από το κράτος, χωρίς να πρέπει αναγκαστικά να επεκταθεί το θέμα αυτό και στην ανώτατη παιδεία. Στο χώρο αυτό οι συνθήκες είναι ιδιόμορφες. Επικαλούμενα εξάλλου και το παράδειγμα της Δ. Γερμανίας που, αν και έχει προκρίνει την ελεύθερη οικονομία, εμμένει, όχι χωρίς επιτυχία, στο κρατικό μοντέλο της ανώτατης παιδείας.

Όπως ανέφερα προηγουμένως υπάρχουν και σοβαρά επιχειρήματα που δεν πρέπει να αγνοηθούν. Ένα απ' αυτά είναι ότι υπάρχει μια τεράστια ζήτηση για ανώτατη παιδεία η οποία πρέπει να ικανοποιηθεί. Δεκάδες χιλιάδες μένον εξω από την ανώτατη παιδεία, φεύγουν στο εξωτερικό, σπουδάζουν σε πάσης φύσεως πανεπιστήμια και επιστρέφουν στην Ελλάδα. Πολλά απ' αυτά τα πανεπιστήμια δεν είναι αποδεκτά π.χ., το Πανεπιστήμιο στα Σκόπια, που τροφοδοτείται κυρίως από Βορειοελλαδίτες.

Γιατί όμως υπάρχει αυτή η τεράστια ζήτηση για ανώτατη παιδεία; Πρέπει να αναρωτηθούμε ποιες είναι οι αιτίες του φαινομένου και να τις αντιμετωπίσουμε. Θα έλεγα π.χ. ότι με την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων κινδυνεύ-

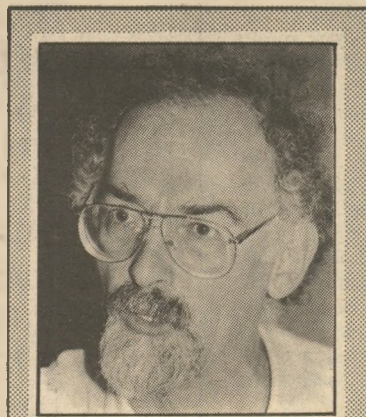
ουμε να αυξήσουμε την υπερπαραγωγή πτυχιούχων, οι οποίοι τελικά θα πιέζουν για διορισμό στο δημόσιο.

Κατά την γνώμη μου το μεγάλο πρόβλημα της ελληνικής παιδείας βρίσκεται αλλού, και σ' αυτό δεν δίνει απάντηση η πρόταση της ιδιωτικοποίησης. Βρίσκεται στην φοβερή κακή σχέση – σε σύγκριση με ευρωπαϊκές χώρες – ανάμεσα σε επαγγελματική και Γενική παιδεία. Στην Ελλάδα 8 στους 10 κληνούν την λύση Γυμνάσιο-Λύκειο-Πανεπιστήμιο-διορισμός, και μόνο 2 στους 10 με «κρύα καρδιά» κατευθύνονται στην επαγγελματική παιδεία η οποία με την σειρά της είναι αποδιοργανωμένη.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ: Οι απόψεις μου ταυτίζονται απόλυτα με αυτές του Πάνου Καζάκου. Εκείνο που με ωθεί να συμπυκνώσω τις παρατηρήσεις του πάνω στο θέμα είναι η έννοια της ιδεολογίας της εκπαίδευσης στον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό. Η ιδεολογία της ανώτατης εκπαίδευσης έχει επικρατήσει μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και συνδέεται βέβαια με την δυνατότητα πρόσβασης στον κρατικό μηχανισμό. Το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν κατάφερε σ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα να αναπτύξει μια βιομηχανική παραγωγική δομή η οποία και θα προωθούσε επαγγέλματα και θα διαμόρφωνε τα πλαίσια εντός των οποίων θα αναπτύσσονταν επαγγελματικές δραστηριότητες του είδους του τεχνικού εξηγεί γιατί η συντριπτική πλειοψηφία των νέων πάνε στο Γυμνάσιο για να εισαχθούν στο Πανεπιστήμιο που θα τους επιτρέψει μια πρόσβαση στον τριτογενή τομέα και κατά προτίμηση στον κρατικό τομέα.

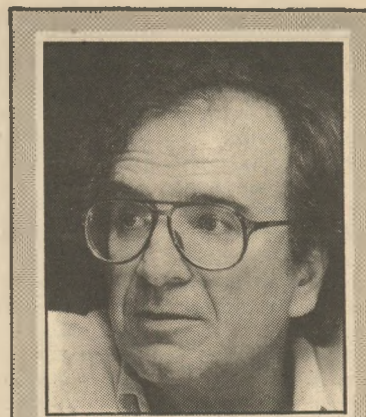
Θεωρώ την παραμέληση της ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης εγκληματική. Το γεγονός ότι προς αυτή την κατεύθυνση δεν γίνεται καμία συζήτηση, που θα αποτελούσε και εναλλακτική λύση τη θεωρώ επίσης εγκληματικό.

Η συζήτηση στην Ελλάδα πάσχει, θα έλεγα πάσχει καθολικά. Μιλάμε για ιδιωτικά πανεπιστήμια και δεν έχουμε πει τι πράγμα είναι αυτός ο θεσμός, και πώς λειτουργεί. Λειτουργεί στη βάση της πληρωμής ενός ποσού από τους

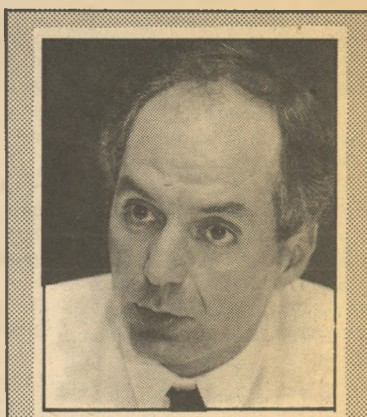
ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ:

Δεν είναι ώρα για ιδεολογικές ασκήσεις πάνω σε μια παιδεία που πληρώνεται με μισθό ηλικιωμένου αχθοφόρου

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ:

Η σήψη των πανεπιστημιακών διαδικασιών είναι πλέον καθεστώς. Δεν λειτουργούν σοβαρά πανεπιστήμια στην βάση της κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ

Περιορισμένες οι δυνατότητες νομικών ελιγμών για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων.

ιδιώτες ή λειτουργία στην βάση ιδιοοικονομικών κριτηρίων; Στην Αγγλία τα ιδιωτικά πανεπιστήμια φέρουν με τον τίτλο του ιδιωτικού, αλλά κατά βάση είναι κρατικά, διότι οι φοιτητές έχουν υποτροφία που πληρώνει η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ενώ το 98-99% έχουν και κρατικές υποτροφίες. Έχουμε δηλαδή μια έμμεση χρηματοδότηση των πανεπιστημίων τα οποία όμως απολαμβάνουν – για τον λόγο ότι είναι ιδιωτικά – μια κάποια αυτοτέλεια. Λόγω αυτής της αυτοτέλειας μπορούν να μετέχουν σ' ένα καθεστώς ανταγωνισμού, με αποτέλεσμα την παραγωγή νέας γνώσης και νέων επιστημών. Για το λόγο αυτό, ιδιαίτερα στις αγλοσαξωνικές χώρες υπάρχει η διάκριση ιδιαίτερα καλών, καλών και κακών πανεπιστημίων.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει αυτό το πράγμα. Υπάρχει μια κρατική ανώτατη παιδεία στην οποία τα πάντα είναι ισοπεδωμένα. Ιδιαίτερα ο νόμος πλαίσιο 1268/82 έχει ισοπεδώσει σε τέτοιο βαθμό τα πανεπιστήμια, ώστε η παραγωγή να έρχεται σε ευθεία αντίθεση με αυτό που «παράγεται» στα πανεπιστήμια.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Θα ήθελα να κάνω δύο-τρεις παρατηρήσεις. Εάν δεχτούμε ότι τελικά δεν θα αλλάξει ο πολιτικός στόχος για την ίδρυση της ιδιωτικής ανώτατης παιδείας, τότε πριν ρυθμιστεί, δεν είναι δυνατόν να αφήσεις στην αγορά τους κάθε λογής κερδοσκόπους. Είναι προφανές ότι χρειάζεται ρυθμιστικό πλαίσιο που να ορίζει ένα ελάχιστο της ποιότητας των ιδρυμάτων αυτών.

Όταν το υπουργείο Παιδείας ετοιμάσει ένα τέτοιο ρυθμιστικό πλαίσιο, τότε θα φανούν τα πολύ συγκεκριμένα προβλήματα της ανώτατης παιδείας. Τώρα απλώς κινούμαστε σε ένα πλαίσιο γενικών αρχών. Ερασιτεχνισμοί και αφινιδιασμοί δεν χωρούν στο χώρο της ανώτατης παιδείας.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ: Δεν θα μιλήσω τώρα για τη νομική πτυχή του θέματος, αν επιτρέπεται, σε πιο μέτρο επιτρέπεται και σε ποιο μέτρο είναι δυνατή μια ευρεία ερμηνεία του Συντάγματος, προκειμένου να ιδρυθούν ιδιωτικά πανεπιστήμια.

Πρέπει να πω όμως ότι τα πανεπιστήμια, δημόσια ή ιδιωτικά, πρέπει να έχουν ένα άλφα επίπεδο και να εξασφαλίζουν ορισμένους όρους ως προς την αποκτώμενη γνώση και ως προς το επίπεδο σπουδών. Σ' αυτήν την κατεύθυνση υπάρχουν ορισμένες σκέψεις στην επιτροπή του υπουργείου Παιδείας. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι να εξασφαλιστεί πιο προσωπικό θα είναι, τι προσόντα θα έχει, τι επίπεδο θα έχει, ποιες είναι οι διαδικασίες επιλογής του, τι είδους εγκαταστάσεις θα είναι αυτές που θα φιλοξενούν το τριτοβάθμιο ίδρυμα, τι βιβλιοθήκες πρέπει να υπάρχουν, ποιο πρόγραμμα σπουδών πρέπει να ακολουθείται και τελικά το ακανθώδες θέμα των διδασκτρων και των υποτροφιών.

Ακόμη πρέπει να δει κενείς και τον τρόπο με τον οποίο το οποιοδήποτε πτυχίο ή πιστοποιητικό θα μπορεί να περιβληθεί τον τύπο ενός κρατικού διπλώματος. Διότι ακόμη και με την οδηγία για την αναγνώριση των διπλωμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, γνωρίζουμε ότι το κράτος είναι τελικά εκείνο που θα πει ποια πτυχία μπορεί να θεωρηθούν ότι δίνουν πρόσβαση σε κάποιο επάγγελμα.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Πριν προχωρήσουμε στη συζήτησή μας, θα ήθελα να κάνω μια ερώτηση στον κ. Μπερνίτσα. Στις εφημερίδες δημοσιεύτηκε ότι στην επιτροπή του υπουργείου Παιδείας συζητάτε το θέμα των ιδιωτικών ΤΕΙ. Η είδηση αυτή έχει κάποιο αντίκρουσμα;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ: Κοιτάξτε, αυτή η επιτροπή είναι μια γνωμοδοτική επιτροπή. Δεν πρόκειται βέβαια να χαράξει πολιτική. Προσπαθεί να δει ποια είναι τα όρια που παρέχει το Σύνταγμα και ποια είναι τα όρια που δίνονται από το Κοινωνικό Δίκαιο. Διαβάζοντας κανείς τις δύο αυτές κατηγορίες κειμένων μαζί, αντιλαμβάνεται ότι μια πρώτη εύκολη διέξοδος, αν επιλεγεί η ιδιωτική εκπαίδευση, είναι τα ιδιωτικά ΤΕΙ.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Έκανα αυτή την ερώτηση γιατί ο Συνασπισμός έκανε ήδη μια πρόταση για την ίδρυση Δημοσίων Μεταλυκειακών Κέντρων. Αυ-

τές ως σκέψεις είναι καλές. Φοβάμαι όμως ότι αγνοούμε τις δυνάμεις που επενεργούν κάθε φορά σε τέτοιες περιπτώσεις. Αγνοούμε δηλ. ουσιαστικά την εκπαιδευτική μας ιστορία. Όπως και στην περίπτωση των ΚΑΤΕΕ-ΤΕΙ είναι πιθανόν να αναπτυχθεί μια δυναμική ανωτατοποίησης. Δηλαδή αυτά τα κέντρα να ξεπεράσουν τα όρια τους.

Να απαλλαγούν τα ΑΕΙ από τον έλεγχο της κεντρικής διοίκησης...

Κύριε Καζάκο, είναι δυνατόν να βελτωθεί και πώς, η κατάσταση στα δημόσια ΑΕΙ μέσω ενός πιθανού ανταγωνισμού με τα οιασδήποτε μορφής ιδιωτικά ιδρύματα;

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Θα μπορούσα να πω ότι αν ιδρυθούν σήμερα τα ιδιωτικά πανεπιστήμια αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε υποβάθμιση των δημοσίων. Για έναν απλό λόγο: τα ιδιωτικά πανεπιστήμια θα έχουν πόρους και την σχετική ανεξαρτησία, για να μην πω ασυδοσία, προς τον κρατικό μηχανισμό. Θα έχουν και την δυνατότητα να προσφέρουν ευκαιρίες στους πανεπιστημιακούς οι οποίοι έχουν μισθό από επίπεδο καθαρίστριας έως τον μισθό ενός ηλικιωμένου αχθοφόρου.

Η έννοια του ανταγωνισμού συνδέεται βέβαια με τη ζήτηση. Όμως σ' αυτή την περίπτωση δεν υφίσταται ανταγωνιστικό μοντέλο. Από τη μια μεριά οι φοιτητές θα σπουδάζουν δωρεάν και από την άλλη θα πληρώνουν. Είναι παιδεία δύο ταχυτήτων, δύο διαφορετικοί χώροι. Είναι λάθος το δίλημμα ότι η ανώτατη παιδεία ή θα παραμείνει σε στασιμότητα ή θα ανοιχθεί στον ανταγωνισμό.

Υπάρχει βέβαια ένα τεράστιο περιθώριο για την βελτίωση της λειτουργίας της ανώτατης παιδείας. Προς τούτο θα επικαλεσθώ ένα κείμενο του υπουργού Παιδείας πριν μερικούς μήνες. Στο κείμενο αυτό ετονίζετο ότι ένα από τα μεγάλα προβλήματα της ανώτατης παιδείας στην Ελλάδα είναι ότι δεν έχει απελευθερωθεί από τον «αποπνικτικό έλεγχο της κεντρικής διοίκησης και της γραφειοκρατίας». Προε-

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ Ή ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ;

κτείνοντας θα έλεγε ότι υπάρχουν περιθώρια να βελτιωθεί η λειτουργία των ανωτάτων ιδρυμάτων αν καταφέρουν να απαλλαγούν από τον έλεγχο της κεντρικής διοίκησης, και να αποκτήσουν ικανοποιητικούς πόρους. Γιατί αλήθεια το Πανεπιστήμιο Αθηνών να μην αξιοποιεί την τεράστια περιουσία που έχει;

Περιθώρια υπάρχουν λοιπόν, αλλά πρέπει να βοηθήσει η Πολιτεία και τα πολιτικά κόμματα. Θα πρέπει επιτέλους να μην εξαντλούν την παρέμβασή τους για να τακτοποιήσουν το δικό τους πολιτικό πρόγραμμα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ: Ένα από τα προβλήματα που έχουν τα πανεπιστήμια είναι ότι υπάγονται στο δημόσιο λογιστικό, το οποίο δυσκολεύει πάρα πολύ την διαχείριση της περιουσίας τους. Απ' ότι γνωρίζω πάρα πολλά από τα περιουσιακά στοιχεία του Πανεπιστημίου έχουν κάποια επιχειρησιακή μορφή, πράγμα που δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την λειτουργία τους.

Το πρόβλημα του ανταγωνισμού το έθεσε πολύ σωστά ο κ. Καζάκος. Για να υπάρχει ανταγωνισμός πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον δύο ανταγωνιστές οι οποίοι θα μπορούν αυτοβούλως να ρυθμίζουν τα του οίκου τους. Όταν το πανεπιστήμιο λόγω διαδικασιών και χρηματοδότησης από το κράτος δεν μπορεί να παίξει το παιχνίδι ανταγωνιστικά, τότε «παίζει» μόνο ένας πόλος στον ανταγωνισμό. Άρα μέσω του ανταγωνισμού είναι δύσκολο να βελτιωθεί το πανεπιστήμιο.

Ακόμη, αν δημιουργηθούν τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και η ζήτηση αυτή ικανοποιηθεί τις προσδοκίες όσον σπουδάζουν σ' αυτά, θα υπάρχει και μια μεγάλη πίεση στα δημόσια πανεπιστήμια, ώστε να αλλάξουν οι διαδικασίες και να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για μια διαφορετική λειτουργία τους.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ: Εγώ, εξακολουθώ να έχω απορίες και να μην γνωρίζω τον τρόπο με τον οποίο ιδιωτικά πανεπιστήμια στη βάση της ιδιωτικοοικονομικής προοπτικής μπορούν να λειτουργήσουν στη χώρα μας, λαμβανομένου υπόψη του τεράστιου κόστους λειτουργίας ενός πανεπιστημίου. Δεν μπορώ να αντιληφθώ ότι μπορεί να λειτουργήσουν σοβαρά πανεπιστήμια στην βάση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της κερδοσκοπικής εκμετάλλευσής.

Το δεύτερο πρόβλημα που με απασχολεί, και αυτό το έθιξε ο Πάνος Καζάκος, είναι το πλαίσιο λειτουργίας. Αυτό που ισχύει σήμερα ή που θα διαμορφωθεί αύριο. Θα λειτουργήσουν άραγε τα ιδιωτικά πανεπιστήμια σ' αυτό το σχήμα ή θα απελευθερωθούν απ' αυτό; Αν συμβεί κάτι τέτοιο, οι όροι του ανταγωνισμού θα είναι άνισοι. Το γιατί το καταλαβαίνουμε όλοι. Οι μισθοί των καθηγητών στα δημόσια πανεπιστήμια δεν ανταποκρίνονται ούτε στα έξοδα που τους επιβάλλει η επιστημονική τους ιδιότητα. Άρα, όταν μας προσφερθεί μια εργασία με ικανοποιητική αμοιβή και καλούς όρους εργασίας στα ιδιωτικά πανεπιστήμια – αν και είμαστε ιδεολογικά υπέρ των δημοσίων – θα προσανατολισθούμε προς τα εκεί. Τώρα είμαστε αναγκασμένοι να ψάχνουμε και για έτερη απασχόληση, με αποτέλεσμα το έργο στο πανεπιστήμιο να είναι πάρεργο.

Είμαστε αναγκασμένοι σε όλα τα επίπεδα της πανεπιστημιακής διαδικασίας να συμπεριζούμε τα κριτήρια προς τα κάτω. Άρα η άποψη της κυβέρνησης «φτιάχνουμε ιδιωτικά πανεπιστή-

για να προκαλέσουμε τα δημόσια σε ανταγωνισμό στα πλαίσια της ελεύθερης αγοράς» είναι νομίζω εντελώς εκτός τόπου και χρόνου. Το παιχνίδι δεν γίνεται, επαναλαμβάνω, με ίσους όρους ανταγωνισμού.

Το Κοινοτικό Δίκαιο δεν υπερέχει του άρθρου 16 του Συντάγματος

Κύριε Μπερνίτσα, συμμετέχετε στην επιτροπή που έχει συγκροτήσει το υπουργείο Παιδείας για τη διερεύνηση του νομικού καθεστώτος λειτουργίας μη κρατικών ΑΕΙ. Πρόσφατα ο κ. Ταλιαδούρος διετύπωσε τέσσερις δρόμους - δυνατότητες για την ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ. Τις υπενθυμίζουμε: ίδρυση μη κρατικών ΑΕΙ από μη κερδοσκοπικούς φορείς ως ΝΠΔΔ, σύναψη συμβάσεων συνεργασίας ανάμεσα σε κρατικά ΑΕΙ και ιδιωτικούς επιστημονικούς φορείς, σύναψη συμβάσεων συνεργασίας ανάμεσα σε κρατικά ΑΕΙ και ιδιωτικούς επιστημονικούς φορείς, σύναψη διοικητικών συμβάσεων ανάμεσα σε ΑΕΙ και ιδιώτες στους οποίους τα ΑΕΙ θα εκχωρούν π.χ. την έρευνα, εγκατάσταση στη χώρα μας παραρτημάτων ξένων ΑΕΙ.

Οι απόψεις του κ. Ταλιαδούρου εκφράζουν την κατεύθυνση των εξεργασιών της Επιτροπής ή είναι προσωπικές του απόψεις;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ: Οφείλω καταρχήν να σας πω, επειδή έτυχε να μιλάω και γω στην ίδια εκδήλωση με τον κ. Ταλιαδούρο, ότι όπως ο ίδιος διευκρινισε σαφώς, είναι προσωπικές του απόψεις. Εκείνος μίλησε για την συνταγματική και γενικότερα την πολιτική πτυχή του θέματος και εγώ αναφέρθηκα στις δυνατότητες που προσφέρει το Δίκαιο των ευρωπαϊκών κοινοτήτων γιατί συχνά ακούγεται ότι όλα τα θέματα των ιδιωτικών ΑΕΙ με την ενοποίηση θα λυθούν.

Πρέπει να πω ότι η συνθήκη της

ΕΟΚ προσφέρει ασθενείς μόνο βάσεις για να μπορέσει κανείς να διεκδικήσει και να θεμελιώσει την ίδρυση των ιδιωτικών πανεπιστημίων και μάλιστα σε βάρος της Συνταγματικής διατάξεως. Το άρθρο 128 της συνθήκης της ΕΟΚ μιλάει περισσότερο για την επαγγελματική εκπαίδευση. Επομένως δεν μπορείς να εξισώσεις την τριτοβάθμια ή ανώτατη εκπαίδευση με την επαγγελματική. Βεβαίως η νομολογία του δικαστηρίου των ευρωπαϊκών κοινοτήτων έχει πει πολλές φορές ότι είναι δυνατόν και η πανεπιστημιακή να θεωρείται σε κάποιο μέτρο επαγγελματική εκπαίδευση. Δεν το επεκτείνει όμως τόσο πολύ, ώστε να θεωρήσει ότι το σύνολο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης είναι επαγγελματική.

Υπάρχουν βέβαια και κάποιες άλλες ευχέρειες, μέσω κάποιων ερμηνείας του άρθρου 59 της συνθήκης της ΕΟΚ που αναφέρεται στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και θα κατελάμβανε πανεπιστήμια όπως αυτά που λειτουργούν εδώ υπό φροντιστηριακή μορφή. Ορισμένες τέτοιες δυνατότητες θα μπορούσε να προσφέρει η συνθήκη της ΕΟΚ, αλλά με πολλούς ελιγμούς και με βάση την νομολογία που έχει διαμορφωθεί.

Πώς εκτιμάτε την πορεία των ιδιωτικών πανεπιστημίων μετά το '92;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΠΕΡΝΙΤΣΑΣ: Το '92 δεν θα έλεγα ότι είναι ένας μύθος αλλά ότι αναφέρεται στην εξέλιξη και ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Δηλαδή βασικά σε μια οικονομική ολοκλήρωση. Δεν αναφέρεται ούτε η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη καθόλου στο θέμα της εκπαιδευτικής πολιτικής. Δεν επιλαμβάνεται, ούτε δημιουργεί μια ενιαία εκπαιδευτική πολιτική στην ΕΟΚ. Μάλιστα το άρθρο 8 της συνθήκης είναι τέτοιο που στην ουσία παραπέμπει στα βασικά άρθρα της συνθήκης, που με την σειρά τους επιβάλλουν ορισμένους περιορισμούς.

Επομένως προσφέρεται κάποιο φως από το Κοινοτικό Δίκαιο, αλλά στην παρούσα εξέλιξη του δεν υπερέχει ούτε καταργεί το άρθρο 16 του Συντάγματος.

Η οποιαδήποτε προσπάθεια, πριν την αναθεώρηση του Συντάγματος, αν αυτή αποφασισθεί σε πολιτικό επίπεδο, πρέπει να επικεντρωθεί στην ευρύτερη δυνατή ερμηνεία του άρθρου 16 του Συντάγματος.

Συναλλαγή και σήψη των πανεπιστημιακών διαδικασιών

Κύριε Κατσούλη, σε πρόσφατη αρθρογραφία σας μιλήσατε με έντονο τρόπο για φαινόμενα σήψης των πανεπιστημιακών διαδικασιών. Κάνετε λόγο για εμπλοκή της ψήφου ορισμένων πανεπιστημιακών, χαρακτηρίσατε την κλοπή ξένων πνευματικής ιδιοκτησίας μεταξύ μελών του ΔΕΠ «επαναλαμβανόμενο φαινόμενο», μιλήσατε ακόμη για παράτυπες και διαβλητές διαδικασίες ανάδειξης μελών ΔΕΠ.

Μπορούν άραγε, με αυτό τον τρόπο, να ανταγωνιστούν τα ΑΕΙ τα ιδιωτικά πανεπιστήμια, και κυρίως παραρτήματα ξένων ΑΕΙ, αν αυτά εγκατασταθούν στη χώρα μας;

ΗΛΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΛΗΣ: Η ερωτήσή σας είναι και δική μου απορία. Στα ελληνικά πανεπιστήμια επικρατεί ένα καθεστώς που τα κάνει μη ανταγωνιστικά, σε σχέση με ιδιωτικά πανεπιστήμια, που αν λειτουργήσουν, θα λειτουργήσουν βέβαια στη βάση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας.

Τα ελληνικά πανεπιστήμια σήμερα δεν είναι ανταγωνιστικά γιατί δεν επικρατούν αξιοκρατικά κριτήρια σε όλη την εκπαιδευτική τους διαδικασία, από τον πρωτοετή φοιτητή έως την εκλογή του τακτικού καθηγητή. Επικρατούν άλλα κριτήρια που θέλω να τα κατονομάσω και να τα καταγγείλω.

Η κλοπή της πνευματικής ιδιοκτησίας αποτελεί πλέον καθεστώς για τα ελληνικά πανεπιστήμια. Το γεγονός ότι δεν γίνεται ευρύτερα γνωστό οφείλεται σε ένα καθεστώς άνομων σχέσεων και εξαρτήσεων που επικρατεί στο Πανεπιστήμιο. Σ' αυτό τον εκπαιδευ-

τικό χώρο υπάρχει η λογική και η «ηθική» της ήσσονος προσπάθειας. Τα κριτήρια καθημερινά συμπίπτουν προς τα κάτω αντί να προωθούνται προς τα πάνω.

Η εμπλοκωματοποίηση της ψήφου είναι απόρροια ενός καθεστώτος συναλλαγής και οδηγεί κατευθείαν στη σήψη των πανεπιστημιακών διαδικασιών.

Θα ήθελα να τονίσω ότι στα πανεπιστήμια σήμερα επικρατεί μια «ηθική» που ομοιά της συναντούμε στην ελληνική κοινωνία. Την κοινωνία αυτή την έχω ονομάσει «επιτρεπτική κοινωνία». Η έννοια αυτή σημαίνει την κυριαρχία στο κοινωνικό στρώμα αξιών, ηθών, στάσεων και συμπεριφορών που έχουν διαμορφωθεί στα πλαίσια της ισχύουσας παραοικονομίας στην Ελλάδα. Το παραοικονομικό σημαίνει και κοινωνικό. Αυτό επικρατεί στα πανεπιστήμια και αυτό καταγγέλλω.

Αν αυτό το φαινόμενο δεν καταπολεμηθεί στην ρίζα του, τα πανεπιστήμια από μόνο τους – όχι λόγω ανταγωνισμού – δεν θα έχουν λόγο ύπαρξης. Κάθε τι που έχουμε ανάγκη σε επιστημονική γνώση θα το εισάγουμε από το εξωτερικό, όπως άλλωστε κάναμε και στο παρελθόν.

Η συζήτηση με τους κ.κ. Π. Καζάκο, Η. Κατσούλη και Π. Μπερνίτσα ολοκληρώθηκε με το σύντομο σχολιασμό του θέματος της «εξωπανεπιστημιακής ενασχόλησης μελών του ΔΕΠ».

Ο κ. Πάνος Καζάκος επεσήμανε ότι για να εκλείψει το φαινόμενο αυτό πρέπει αφ' ενός μεν να αντιμετωπισθούν τα μισθολογικά προβλήματα των καθηγητών του Πανεπιστημίου, κυρίως όμως να επιλυθούν τα ζητήματα της ανυπαρξίας υποδομής, βιβλιοθηκών και πανεπιστημιακών διαδικασιών. «Η ύπαρξη τέτοιων προβλημάτων, είπε χαρακτηριστικά, δημιουργεί σε πολλούς συναδέλφους απογοήτευση, με αποτέλεσμα να μεταθέτουν το κέντρο βάρους των προσπαθειών τους σε άλλους χώρους.»

Ο κ. Παναγιώτης Μπερνίτσας τόνισε ότι δεν μπορεί να υπάρξει βελτίωση σ' αυτό τον τομέα με την χορήγηση κάποιου επιδόματος, γιατί αυτό σε συνθήκες οικονομικής κρίσης εύκολα εξανεμίζεται. Σύμφωνα με την άποψή του «είναι θέμα βελτίωσης των δομών των πανεπιστημίων και γενικότερα οράματος για την θέση του στην κοινωνία».

«Να υπάρχουν δυο κατηγορίες μελών ΔΕΠ: αποκλειστικής και μερικής απασχόλησης», πρότεινε ο κ. Ηλίας Κατσούλης και η πρόταση του συνάντησε την επιδοκίμασία των παρισταμένων συναδέλφων του. Εξηγώντας παραπέρα την πρότασή του ο κ. Κατσούλης είπε ότι υπάρχουν ορισμένα μαθήματα των οποίων η γνώση δεν παράγεται στα εργαστήρια ή τις βιβλιοθήκες αλλά στη ζωή. «Γιατί να μην υπάρχει ο θεσμός να διδάσκεται αυτό το μάθημα σε διάφορα πανεπιστημιακά τμήματα», αναρωτήθηκε ο καθηγητής του Παντείου Πανεπιστημίου.

Ο κ. Κατσούλης είπε ακόμη ότι πρέπει να επανέλθει ο θεσμός της υφηγείας, να αλλάξει το σύστημα της κρίσης μελών ΔΕΠ (πρότεινε εκλεκτορικό σώμα από καθ' ύλην αρμόδιους καθηγητές άλλων τμημάτων από εκείνα που ανήκει ο κρινόμενος, με παράλληλη καταγραφή της παραγόμενης γνώσης και των παραγών της) και έκανε την ακόλουθη έκκληση στο υπουργείο Παιδείας «να προχωρήσει τώρα σε αλλαγές του νόμου - πλαισίου 1268/82».